

УДК 342.92

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.2.18>

## АДМІНІСТРАТИВНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ОТРИМУВАЧІВ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДОПОМОГИ

**Гапон В.О.,**

*аспірант кафедри галузевого права  
та загально-правових дисциплін*

*Інституту права та суспільних відносин  
ЗВО «Відкритого міжнародного університету  
розвитку людини «УКРАЇНА»*

*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0936-6765>*

*e-mail: [vladgaпон26@gmail.com](mailto:vladgaпон26@gmail.com)*

### **Гапон В.О. Адміністративна правосуб'єктність отримувачів волонтерської допомоги.**

У статті проаналізовано адміністративну правосуб'єктність отримувачів волонтерської допомоги в Україні. Досліджено поняття «адміністративна правосуб'єктність», під яким розуміється можливість набуття прав та обов'язків, а також здатність до їх повноцінної реалізації. Звернуто увагу на те, що елементами адміністративної правосуб'єктності отримувачів волонтерської діяльності є правоздатність (право на отримання волонтерської допомоги) та дієздатність (можливість реального одержання волонтерської допомоги). Визначено, що адміністративна правосуб'єктність може бути загальною та спеціальною, що залежить від особливостей правового статусу та сфери діяльності отримувачів волонтерської допомоги.

Визначено, що основні аспекти волонтерської діяльності в Україні врегульовано положеннями Закону «Про волонтерську діяльність». Проаналізовано окремі норми зазначеного законодавчого акту, за результатом чого встановлено, що суб'єктами отримання волонтерської допомоги в Україні є наступні категорії: фізичні та юридичні особи, територіальні громади, органи державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, спеціально уповноважені державні установи, Збройні Сили України та інші військові формування.

Основну увагу зосереджено на питаннях адміністративної правосуб'єктності фізичних та юридичних осіб як отримувачів волонтерської допомоги. Зроблено висновок, що на іноземців та осіб без громадянства покладено аналогічні обов'язки, як і на громадян України, за виключенням випадків, визначених Конституцією України. При цьому, такі обмеження жодним чином не поширюються на можливість отримання волонтерської допомоги іноземцями та особами без громадянства, оскільки мова йде про забезпечення природних прав людини.

Узагальнюючи права та обов'язки отримувачів волонтерської допомоги як складової адміністративної правосуб'єктності фізичних та юридичних осіб встановлено, що до основних прав отримувачів волонтерської допомоги законодавцем віднесено наступні: право на отримання волонтерської допомоги, поважливе та гуманне ставлення, інформування про права, обов'язки і можливу відповідальність, а також захист власних інтересів. При цьому, обов'язками отримувачів волонтерської допомоги є надання достовірної інформації, необхідно для отримання такої допомоги, а також заборона на створення ризиків для здоров'я і життя волонтерів.

**Ключові слова:** волонтерська діяльність, адміністративна правосуб'єктність, отримувачі волонтерської допомоги, фізичні та юридичні особи, права та обов'язки, юридична відповідальність, правоздатність, дієздатність.

### **Gapon V.O. Administrative legal entity of recipients of volunteer assistance.**

The article analyzes the administrative legal personality of recipients of volunteer assistance in Ukraine. The concept of “administrative legal personality” was studied, which means the possibility of acquiring rights and obligations, as well as the ability to fully implement them. Attention is drawn to the fact that the elements of the administrative legal personality of recipients of volunteer activity are

legal capacity (the right to receive volunteer assistance) and legal capacity (the possibility of actually receiving volunteer assistance). It was determined that administrative legal personality can be general or special, which depends on the specifics of the legal status and field of activity of recipients of volunteer aid.

It was determined that the main aspects of volunteering in Ukraine are regulated by the provisions of the Law "On Volunteering". Separate norms of the specified legislative act were analyzed, as a result of which it was determined that the subjects of receiving volunteer aid in Ukraine are the following categories: physical and legal entities, territorial communities, bodies of state executive power and local self-government, specially authorized state institutions, the Armed Forces of Ukraine and other military formations.

The main attention is focused on the issues of administrative legal personality of individuals and legal entities as recipients of volunteer aid. It was concluded that foreigners and stateless persons have the same obligations as citizens of Ukraine, with the exception of cases specified by the Constitution of Ukraine. At the same time, such restrictions do not in any way extend to the possibility of receiving voluntary assistance by foreigners and stateless persons, since we are talking about ensuring natural human rights.

Summarizing the rights and obligations of recipients of volunteer assistance as a component of the administrative legal personality of individuals and legal entities, it was established that the following are the basic rights of recipients of volunteer assistance by the legislator: the right to receive volunteer assistance, respectful and humane treatment, information about rights, obligations and possible liability, as well as protection of one's own interests. At the same time, the responsibilities of the recipients of volunteer assistance are to provide reliable information necessary for receiving such assistance, as well as the prohibition of creating risks for the health and life of volunteers.

**Key words:** volunteer activity, administrative legal personality, recipients of volunteer aid, physical and legal entities, rights and obligations, legal responsibility, legal capacity, legal capacity.

**Постановка проблеми.** Існування потреби у дослідженні адміністративної правосуб'єктності отримувачів волонтерської допомоги зумовлена тривалими бойовими діями на території України, внаслідок широкомасштабного вторгнення РФ. У цьому зв'язку набувають нової актуальності питання визначення та практичної реалізації функцій суб'єктів владних повноважень, враховуючи те, що адміністративна правосуб'єктність забезпечує відображення правової спроможності отримувачів волонтерської допомоги реалізовувати права та обов'язки, визначені законодавством.

Об'єктивізація місця та ролі отримувачів волонтерської допомоги в адміністративних правовідносинах забезпечується виключно за рахунок існування правових механізмів та їх можливості бути реальним учасником таких правовідносин.

**Метою статті** є дослідження адміністративної правосуб'єктності отримувачів волонтерської допомоги, аналіз основних елементів такої правосуб'єктності та формулювання висновків за їх результатами.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Окремі аспекти адміністративної правосуб'єктності фізичних та юридичних осіб, а також органів державної влади та місцевого самоврядування, виступали предметом дослідження великої кількості вітчизняних науковців, серед яких можливо виокремити праці таких учених як В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, Н.Ю. Хаманєва, В.С. Четверіков та інші. Проте, до цього часу в науковій літературі не представлено єдиного ґрунтовного дослідження адміністративної правосуб'єктності отримувачів волонтерської допомоги, що й обумовлює актуальність нашої статті.

**Виклад основного матеріалу.** Правовим статусом є сукупність обсягу прав та обов'язків фізичних та юридичних осіб. Досліджувана категорія розглядається в якості багатоаспектної, комплексної та універсальної категорії, для якої є характерною наявність чіткої структурної побудови, за допомогою якої здійснюється встановлення характеру та принципів взаємодії між різними суспільними відносинами, а також шляхом визначення прав, обов'язків та гарантій їх практичної реалізації, визначення суб'єктів у загальній системі правовідносин. При цьому, ядром правового статусу будь-якого суб'єкта виступають його права та обов'язки, оскільки гарантії їх реалізації впливають саме їх обсягу. Характер та основні засади взаємодії між суб'єктами правовідносин також впливає з обсягу прав та обов'язків і обумовлені ними [1, с. 104].

Правосуб'єктність в адміністративному праві є похідною категорією від загальноправової правосуб'єктності, що складається з двох основних елементів: можливість набувати прав та обов'яз-

ків, а також здатність до їх самостійної реалізації. В адміністративних правовідносинах правосуб'єктність є притаманною переважно для органів виконавчої влади у межах реалізації функцій адміністративного нагляду і контролю. Отже, адміністративно правосуб'єктні органи державної виконавчої влади наділені адміністративно-правовими можливостями до набуття та реалізації своїх прав та обов'язків.

В адміністративних правовідносинах правосуб'єктність поділяється на адміністративну правота дієздатність. Сутність адміністративної правоздатності полягає у забезпеченні правової можливості володіти усім обсягом прав і обов'язків суб'єктами, які приймають безпосередню участь в адміністративних правовідносинах, а дієздатність – можливість їх реалізовувати [2, с. 144].

З точки зору А.В. Пасічника, адміністративна правосуб'єктність виступає в якості соціально-юридичної здатності набувати статусу суб'єкта адміністративного права, реалізовувати наявний обсяг прав та обов'язків, та нести адміністративну відповідальність [3, с. 143]. У свою чергу, Т.О. Мацелик розглядає адміністративну правосуб'єктність як онтологічну властивість суб'єктів адміністративного права, що набувається ним у результаті галузевого правового регулювання, визначаючи межі правових можливостей таких суб'єктів [4, с. 93].

У цілому, адміністративна правосуб'єктність є своєрідною формою відображення здатності особи набувати статусу суб'єкта адміністративного права. При цьому, суб'єктами адміністративного права є така категорія осіб, яка виступає в ролі носіїв встановлених адміністративно-правовими нормами прав та обов'язків, мають здатність до їх реалізації та несення відповідальності [5, с. 270].

У контексті досліджуваного питання на увагу заслуговує позиція П.С. Лютікова, яким виокремлено два основних підвиди адміністративної правосуб'єктності: загальну та спеціальну. Сутність загальної правосуб'єктності полягає у наявності в особи певного обсягу суб'єктивних прав та обов'язків, а також можливості їх реалізовувати та дотримуватися, що встановлені загальними, тобто єдиними для усіх суб'єктів, правил. При цьому, спеціальна правосуб'єктність пов'язана з існуванням додаткових можливостей особи, що зумовлені особливостями її адміністративного статусу, набуваються в результаті виявлення її бажання, та проявляється шляхом цілеспрямованого впливу на зовнішні чинники [6, с. 201].

Основні аспекти волонтерської діяльності в Україні врегульовано положеннями Закону «Про волонтерську діяльність». Аналіз статті 1 вказаного законодавчого акту свідчить про те, що суб'єктами отримання волонтерської допомоги в Україні є наступні категорії: фізичні та юридичні особи, територіальні громади, органи державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, спеціально уповноважені державні установи, Збройні Сили України та інші військові формування [7]. Отже, у контексті даної статті існує потреба у визначенні особливостей правосуб'єктності саме перелічених категорій отримувачів волонтерської допомоги.

Аналіз положень Закону України «Про волонтерську діяльність» свідчить про те, що фізичні та юридичні особи як отримувачі волонтерської допомоги наділяються наступними правами: звернення для отримання волонтерської допомоги; гуманне та поважливе відношення з боку суб'єктів надання волонтерської допомоги; вільне обрання надавачів волонтерської допомоги; інформування про обсяг своїх прав, обов'язків та умов отримання волонтерської допомоги; дотримання правового режиму використання даних з обмеженим доступом; захист прав та інтересів у відповідності до законодавства [7].

У той же час, на отримувачів волонтерської допомоги покладено наступні обов'язки: надання суб'єктам волонтерської діяльності повної та достовірної інформації, необхідної для отримання такої допомоги; недопущення створення додаткових ризиків для життя та здоров'я суб'єктів надання волонтерської допомоги; у випадку укладення угоди про надання волонтерської допомоги, відшкодувати спричинені збитки, що пов'язані з відмовою від отримання волонтерської допомоги [7].

Адміністративна правосуб'єктність фізичної особи полягає у її здатності виступати в якості суб'єкта адміністративних правовідносин, що знаходить своє вираження та конкретизацію через адміністративну правоздатність, дієздатність та деліктоздатність. Адміністративна правосуб'єктність громадян України впливає з положень Закону «Про громадянство України», у відповідності до якого громадянином України є фізична особа, яка набула громадянства України в порядку, визначеному законами України та міжнародними договорами, які є обов'язковими до виконання [8].

Як суб'єкт адміністративного права, громадянин України виступає у ролі потенційного учасника адміністративних правовідносин; наділений адміністративною правосуб'єктністю; на нього поширюються визначені заходи адміністративного примусу; має право приймати реальну участь у правовідносинах, здійснення яких ґрунтується на юридичних фактах тощо. Адміністративна правосуб'єктність громадян України, у тому числі й у сфері отримання волонтерської допомоги, виступає в якості встановленого нормами адміністративного права положення громадянина, що детерміновано завдяки можливості приймати участь у адміністративних правовідносинах шляхом набуття прав та обов'язків у сфері публічного адміністрування, а також їх реалізації [9, с. 66].

У свою чергу, адміністративна правосуб'єктність іноземців та осіб без громадянства виступає в якості встановлених положеннями адміністративно-правових актів України та ратифікованими Верховною Радою України міжнародними актами прав та обов'язків особи, гарантій захисту та відповідальності. Адміністративна правосуб'єктність іноземців та осіб без громадянства передбачає, що у випадку перебування таких осіб на території України на законних підставах, вони володіють тими самими правами та свободами, на них покладено аналогічні обов'язки, як і на громадян України, за виключенням випадків, визначених Конституцією України [10, с. 169].

Варто зауважити, що вищевказані обмеження жодним чином не поширюються на можливість отримання волонтерської допомоги іноземцями та особами без громадянства, оскільки мова йде про забезпечення природних прав людини. Це зумовлено тим, що держава зобов'язана забезпечити захист життя та здоров'я не лише власних громадян, а кожної людини, що на законних підставах перебуває на її території, у тому числі й шляхом належного нормативного врегулювання і механізмів надання та отримання волонтерської допомоги. Як адміністративна правосуб'єктність громадян України, так й іноземців та осіб без громадянства, передбачає можливість притягнення фізичних осіб до юридичної відповідальності. У даному випадку мова йде про встановлення на законодавчому рівні міри обов'язку щодо зазначення певних негативних наслідків обмежувального або примусового характеру, за умови порушення чи неналежне виконання вимог адміністративного законодавства, що застосовуються уповноваженими органами або посадовими особами на підставах та у порядку, визначених законом [9, с. 67].

Особливу роль серед суб'єктів адміністративного права відіграють юридичні особи, оскільки саме вони безпосередньо вступають в адміністративно-правові відносини з органами державної влади та місцевого самоврядування, у тому числі й з питань проведення державної реєстрації, здійснення оперативного і бухгалтерського обліку, подання статистичної звітності, сплати податків та інших обов'язкових платежів, дотримання норм охорони навколишнього середовища, дотримання положень законодавства про працю тощо. Самостійними елементами адміністративної правосуб'єктності юридичних осіб є встановлення компетенції та адміністративної правоздатності. Носієм адміністративної правосуб'єктності юридичної особи може бути як адміністративні органи, так і трудовий колектив.

Специфіка адміністративної правосуб'єктності громадських об'єднань, які також мають статус юридичних осіб, є прийняття участі у відносин з іншими суб'єктами адміністративної діяльності від власного імені. При цьому, вони не наділені державно-владними повноваженнями, а державне регулювання діяльності об'єднань громадян полягає у закріпленні їх повноважень та формування гарантій їх практичної реалізації [11].

**Висновки.** Таким чином, в адміністративному праві правосуб'єктність отримувачів волонтерської допомоги полягає у забезпеченні правової можливості володіти певним обсягом прав та обов'язків суб'єктами, які є безпосередніми учасниками адміністративних відносин щодо надання та отримання волонтерської допомоги, а також їх реалізації. Встановлено, що загальною адміністративною правосуб'єктністю отримувачів волонтерської допомоги є наявність права на отримання волонтерської допомоги, а спеціальною – звернення до надавача волонтерської допомоги з відповідною заявою та практична реалізація наявного права, внаслідок чого виникають певні обов'язки перед другою стороною.

Адміністративна правосуб'єктність отримувачів волонтерської допомоги передбачає наявність двох основних елементів: 1) правоздатність – надання права на отримання волонтерської допомоги; 2) дієздатність – можливість реалізувати право на отримання волонтерської допомоги. Адміністративна правосуб'єктність отримувачів волонтерської допомоги, якими є фізичні та юридичні особи, врегульована положеннями Закону України «Про волонтерську діяльність», в якому закріплено перелік прав та обов'язків.

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:**

1. Сергієнко Н. До питання правового статусу державного виконавця. *Юридичний вісник*. № 3. 2019. С. 104–109.
2. Денисова А.В. Адміністративна правосуб'єктність органів виконавчої влади як суб'єктів адміністративного нагляду: науковий підхід до характеристики. *Право і суспільство*. № 4. 2017. С. 143–147.
3. Пасічник А.В. Поняття адміністративної правосуб'єктності юридичних осіб. *Підприємництво, господарство і право*. № 9. 2007. С. 142–145.
4. Мацелик Т.О. Адміністративна правосуб'єктність як онтологічна здатність особи бути суб'єктом адміністративного права. *Науковий вісник Чернівецького університету*. № 597. 2011. С. 90–94.
5. Красавцев А.І. Адміністративна правосуб'єктність саморегульованих організацій. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 12. 2021. С. 269–272.
6. Лютіков П.С. Юридичні особи як суб'єкти адміністративного права: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя: Запорізький національний університет. 2013. 454 с.
7. Про волонтерську діяльність: Закон України № 3236-VI від 19.04.2011 року. ВВР, 2011, № 42, ст. 435.
8. Про громадянство України: Закон України № 2235-III від 18.01.2001 року. ВВР, 2001, № 13, ст. 65.
9. Біла-Тіунова Л.Р., Білоус-Осінь Т.І. Адміністративно-правовий статус громадянина України. *Juris Europensis Scientia*. № 3, 2020. С. 64–68.
10. Кривошесенко Ю.Е., Рудой К.М. Адміністративно-правовий статус іноземних громадян та осіб без громадянства. *Проблемні питання правоохоронної та правозахисної діяльності в контексті євроінтеграційних тенденцій*. № 4. 2019. С. 167–170.
11. Костів М.В. Адміністративна правосуб'єктність юридичних осіб та особливості її реалізації в адміністративно-деліктних відносинах: автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. 2005. 25 с.